

Zodpovednosť člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti a návrh zmeny zodpovednostného systému v súkromnom práve

Ž i t ň a n s k á, L.*

ŽITŇANSKÁ, L.: Zodpovednosť člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti a návrh zmeny zodpovednostného systému v súkromnom práve. Právny obzor, 102, 2019, č. 3, s. 266 – 283.

Responsibility of a member of a statutory body of a limited liability company and proposed amendments to the system of responsibility in private law. The proposed changes to the Commercial Code recast the responsibility system within Slovak private law and amend laws governing the relationship between members of statutory bodies and companies. The proposed system of responsibility in addition to the proposed amendments to company law create a new legal framework for responsibility of a member of a statutory body of a company. The article aims to identify and analyze the impacts of the proposed system of responsibility on the responsibility of a member of a statutory body of a limited liability company, particularly in relation to the fiduciary relationship of a member of a statutory body and a company (internal responsibility). Based on a comparison with German, Austrian and Czech laws, the article will propose positions and suggestions de lege ferenda regarding the changes of specific company laws relating to the responsibility of a member of a statutory body of a limited liability company.

Key words: responsibility, member of statutory body, limited liability company, recast

Obsah fiduciárneho vzťahu člena orgánu obchodnej spoločnosti a obchodnej spoločnosti je v systéme správy a riadenia obchodných spoločností (*corporate governance*) kľúčovým prvkom, ktorý určuje povinnosti a nastavuje motivácie členov orgánov sledovať záujem obchodnej spoločnosti pri výkone svojej pôsobnosti. Právny rámec tohto fiduciárneho vzťahu spolu so širším právnym rámcom zodpovednostných vzťahov, do ktorých člen orgánu obchodnej spoločnosti pri výkone svojej pôsobnosti vstupuje, je potom kľúčovým prvkom právneho rámca fungovania obchodnej spoločnosti v zmysle (*good*) *corporate governance*.¹

Návrh „rekodifikačnej“ novely Občianskeho zákonníka² (novela OZ) okrem iného rekodifikuje aj úpravu zodpovednostného systému súkromného práva. V rámci noveli-

---

* Doc. JUDr. Lucia Ž i t ň a n s k á, PhD., Katedra občianskeho a obchodného práva, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.

¹ Viac k téme pozri napr. HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn*. Praha : Auditorium, 2010.

² Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a niektoré ďalšie zákony predložilo Ministerstvo spravodlivosti SR, ako uviedlo na svojej internetovej stránke na „neformálne verejné pripomienkové konanie“ 15. októbra 2018 s možnosťou zasielať pripo-

zácie Obchodného zákonníka (novela ObZ), ktorá je súčasťou novely OZ, sa navyše navrhujú zmeny právneho rámca vzťahu člena orgánu a obchodnej spoločnosti v podobe zmluvy o výkone funkcie a zmeny korporlačno-právnej úpravy povinností člena orgánu.³ Navrhovaný zodpovednostný systém spolu s navrhovanými zmenami v právnej úprave práva obchodných spoločností vytvárajú tak aj nový právny rámec pre zodpovednosť člena orgánu obchodnej spoločnosti.

Cieľom tohto príspevku je identifikovať a analyzovať dosahy zmien navrhovaného zodpovednostného systému na zodpovednosť člena štatutárneho orgánu kapitálových obchodných spoločností, a to primárne vo vzťahu k fiduciárnemu vzťahu člena štatutárneho orgánu a obchodnej spoločnosti (interná zodpovednosť). V nadväznosti na to potom formulovať pozície k zmenám osobitnej právnej úpravy obchodných spoločností, ktoré sa týkajú zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti.

Považujeme za potrebné vopred uviesť, že za východisko nasledujúcich úvah považujeme chápanie podstaty zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti pri výkone jeho pôsobnosti v rámci podnikateľského rozhodovania ako zodpovednosti za porušenie požadovanej úrovne starostlivosti a lojality, teda v medziach podnikateľského rozhodovania, nie zodpovednosť za výsledok.⁴ Problematika legislatívneho uchopenia požadovanej úrovne starostlivosti ako odbornej starostlivosti pritom nie je predmetom úvah tohto článku, pretože presahuje rámec jeho zamerania.⁵

Príspevok je spracovaný komparatívne. Za referenčné právne poriadky sme vybrali nemeckú, rakúsku a českú právnu úpravu, pretože návrh novely OZ má, pokiaľ ide o zodpovednosť za škodu s týmito právnymi úpravami porovnateľné koncepčné východiská, a pokiaľ ide o zodpovednosť člena orgánu kapitálových obchodných spoločností, slovenská právna úprava doteraz čerpala inšpiráciu práve z nich.

---

mienky do 31. decembra 2018, lehotu na zasielanie pripomienok neskôr predĺžilo do 31. marca 2019. V čase písania tohto príspevku návrh nebol predložený do štandardného legislatívneho procesu, v príspevku vychádzame preto zo znenia publikovaného v októbri 2018. Príspevok je príspevkom do diskusie k navrhovanej právnej úprave a je spracovaný cielene komparatívne, aby plnil svoj cieľ aj v prípade, ak by v návrhu pred predložením do štandardného legislatívneho procesu došlo k zmenám v tej časti, ktorej sa príspevok týka.

³ Pozri ŽITŇANSKÁ, L. Návrh novelizácie Občianskeho zákonníka a právo obchodných spoločností. In *Súkromné právo*. 2018, roč. IV., č. 6, s. 263 – 268 a CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. *Súkromné právo*. 2019, roč. V., č. 1, s. 8 – 24

⁴ Uvedené východisko je v súlade s prevažujúcimi trendmi aplikácie doktríny „business judgment rule“, považujeme ho za akceptované doktrínou, judikatúrou a v konečnom dôsledku aj predkladateľom novely OZ, ktorý tým, že sa v dôvodovej správe k navrhovanému § 66c novely ObZ hlási k tomu, že návrh „zohľadňuje požiadavky doktríny „business judgement rule“ sa prihlásil k uvedenému chápaniu povinností a zodpovednosti člena orgánu. Pozri napr.: HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn*. Praha : Auditorium, 2010. LUTHER, M. Die Business Judgment Rule und ihre praktische Anwendung. In ZIP, 28. Jahrgang, Heft 18, 4. Mai 2007/S. 841 a nasl.

⁵ K tomu pozri ŽITŇANSKÁ, L. Návrh novelizácie Občianskeho zákonníka a právo obchodných spoločností. In *Súkromné právo*, 2018, roč. IV., č. 6, s. 263 – 268.

1. Čo sa mení v navrhovanej právnej úprave

1. 1. Zmeny v rámci všeobecnej právnej úpravy zodpovednosti za škodu

V súlade s primárnym cieľom novely, ktorým je odstránenie „dualizmu úpravy záväzkového práva v prospech všeobecnej úpravy Občianskeho zákonníka“⁶ novela novo upravuje inštitút náhrady škody v Občianskom zákonníku (OZ) a ruší (všeobecnú) právnu úpravu zodpovednosti za škodu v Obchodnom zákonníku (ObZ), t. j. ustanovenia § 373 až 386 a § 757 ObZ.

Navrhovaná úprava zodpovednosti za škodu v novele OZ opúšťa doterajšiu doktrínálnu koncepciu jednotného ponímania civilného deliktu, ktorá sa v OZ doteraz prejavuje tým, že OZ normatívne nerozlišuje medzi zmluvnou a mimozmluvnou zodpovednosťou za škodu.⁷ Návrh novely OZ tak upravuje deliktuálnu zodpovednosť za škodu (§ 529 a nasl. novely OZ), v rámci nej všeobecnú zodpovednosť za škodu (§ 546 a 547 novely OZ) a osobitnú zodpovednosť (§ 548 až 570 novely OZ). Samostatne potom upravuje zmluvnú zodpovednosť za škodu (§ 831 až 837 novely OZ) ako súčasť navrhovanej právnej úpravy zodpovednosti za nesplnenie (§ 801 a nasl. novely OZ).⁸

Navrhovaná právna úprava deliktuálnej zodpovednosti vychádza „z primárneho postavenia zodpovednosti za zavinenie ako východiskového princípu, avšak s výnimkou všeobecnej zodpovednosti za škodu sa princíp zavinenia uplatní iba v prípadoch stanovených zákonom“.⁹ Zavinenie sa prezumuje v podobe vyvráteniteľnej právnej domnienky, „neobmedzuje sa však ako pôvodné výkladové pravidlo iba na nevedomú nedbanlivosť“.¹⁰ V rámci všeobecnej deliktuálnej zodpovednosti za škodu sa navrhujú tri skutkové podstaty deliktu:

- Úmyselné konanie v rozpore s dobrými mravmi, ktorým bolo zasiahnuté do práva iného (§ 546 novely OZ);
- Zavinené protiprávne porušenie absolútneho práva (§ 547 ods. 1 novely OZ);
- Zavinené porušenie zákonnej povinnosti, ktorá bola ustanovená na ochranu pred takouto škodou (§ 547 ods. 2 novely OZ).

Nad rámec toho, čo je nevyhnutné na účely tohto článku, je z navrhovanej osobitnej právnej úpravy deliktuálnej zodpovednosti za škodu potrebné spomenúť úpravu zodpovednosti za iného (§ 567 až 570 novely OZ), osobitne zodpovednosti za škodu spôsobenú pomocníkom. Podľa navrhovaného § 567 novely OZ ten, „kto pri svojej činnosti použije splnomocnenca, zamestnanca alebo iného pomocníka, zodpovedá za škodu ním

⁶ Dôvodová správa, s. 1.

⁷ Pozri NOVOTNÁ, M. In JURČOVÁ, M. a kol. *Jednotný systém nesplnenia prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha : Leges, 2018, s. 104 a nasl. a Dôvodová správa k § 831 novely OZ.

⁸ Ku konceptu jednotného systému nesplnenia pozri JURČOVÁ, M. a kol. *Jednotný systém nesplnenia prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha : Leges, 2018, a Dôvodová správa k § 798 novely OZ.

⁹ Dôvodová správa k § 529 novely OZ.

¹⁰ Dôvodová správa k § 529 novely OZ.

spôsobenú“, ale aj „pomocník zodpovedá za takto spôsobenú škodu podľa príslušných ustanovení zodpovednosti za škodu“.¹¹

V porovnaní s návrhom deliktuálnej zodpovednosti za škodu návrh právnej úpravy zmluvnej zodpovednosti (§ 831 novely OZ v spojení s § 801) je vystavaný na objektívnom princípe s možnosťou liberácie z dôvodu prekážky, s ktorou novela OZ spája účinky ospravedlneného nesplnenia (§ 800 novely OZ¹²). Dôvody ospravedlneného nesplnenia sú viazané na udalosti, ktoré objektívne predstavujú prekážku plnenia a obsahovo sa zhodujú s platnou právnou úpravou okolností vylučujúcich zodpovednosť v § 374 ObZ. Náhrada škody sa vzťahuje na predvídateľnú škodu s výnimkou úmyselného nesplnenia alebo nesplnenia spôsobeného hrubou neobstarávanosťou (§ 832 novely OZ).

1.2. Zmeny v rámci osobitnej právnej úpravy zodpovednosti za škodu člena orgánu (kapitálovej) spoločnosti

Právny vzťah člena orgánu obchodnej spoločnosti a obchodnej spoločnosti pri zriaďovaní záležitostí spoločnosti sa má podľa návrh novely ObZ spravovať ustanoveniami nového pomenovaného zmluvného typu zmluvy o výkone funkcie¹³ (§ 261 a nasl. novely ObZ), pričom uzatvorenie zmluvy o výkone funkcie je fakultatívne.

Návrh novely OBZ ruší osobitnú právnú úpravu povinností a zodpovednosti členov štatutárnych orgánov spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti v § 135a ObZ a 194 ods. 5 až 9 ObZ (a ich primerané použitie na členov dozornej rady).

Doterajšiu úpravu povinností členov orgánov kapitálových obchodných spoločností vykonávať svoju funkciu s požadovanou (odbornou) starostlivosťou návrh presúva do

¹¹ § 567 novely OZ:

(1) Kto pri svojej činnosti použije splnomocnenca, zamestnanca alebo iného pomocníka, zodpovedá za škodu ním spôsobenú. To neplatí, ak sa niekto zaviazal vykonať činnosť pre iného samostatne, okrem, ak ho na to iná osoba vybrala bez náležitej starostlivosti alebo naňho nedostatočne dohliadala.

(2) Pomocník zodpovedá za takto spôsobenú škodu podľa príslušných ustanovení zodpovednosti za škodu. Ak je pomocníkom zamestnanec, zodpovedá poškodenému najviac v rozsahu stanovenom podľa príslušných pracovnoprávných predpisov; zamestnancom poskytnutá náhrada sa započíta na jeho zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov.

¹² § 800 novely OZ:

(1) Nesplnenie strany je ospravedlnené, ak je spôsobené prekážkou, ktorá nastala mimo vplyvu tejto strany a bráni jej v splnení povinnosti, ak nemožno rozumne predpokladať, že by povinná strana túto prekážku alebo jej následky odvrátila alebo prekonala a že by v čase vzniku záväzku túto prekážku predvídala alebo mohla predvídať. Ospravedlnenie nezakladá prekážku, ktorá vznikla až v čase, keď povinná strana bola v omeškani s plnením svojej povinnosti alebo vznikla z jej hospodárskych pomerov.

(2) Nesplnenie je ospravedlnené iba po dobu trvania prekážky.

(3) Strana je povinná upovedomiť druhú stranu o prekážke, ktorá jej bráni v plnení a o dôsledkoch tejto prekážky akonáhle sa o nej dozvie alebo mala dozvedieť.

(4) Ak je prekážka, ktorá zakladá ospravedlnenie strany trvalá, povinnosť neplniacej strany plniť zaniká, súčasne zaniká aj vzájomná povinnosť dotknutej strany. Strany sa navzájom vysporiadajú podľa § 788 až § 791.

¹³ Pozri CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. Súkromné právo, 2019, roč. V., č. 1, s. 8 – 24.

všeobecnej časti právnej úpravy obchodných spoločností s platnosťou pre všetky obchodné spoločnosti (§ 66c novely ObZ)¹⁴.

Navrhovaná právna úprava už neupravuje skutkovú podstatu solidárnej zodpovednosti za škodu za porušenie povinnosti požadovanej starostlivosti pri výkone pôsobnosti člena orgánu kapitálovej spoločnosti. Rovnako neobsahuje úpravu presunu dôkazného bremena pri uplatňovaní nárokov zo zodpovednosti za škodu voči členovi orgánu týchto obchodných spoločností (§ 135a ods. 3 a § 194 ods. 7 ObZ).¹⁵ Z platnej osobitnej právnej úpravy zodpovednosti členov štatutárneho orgánu kapitálových spoločností návrh preberá v transformovanej podobe osobitných ustanovení týkajúcich sa povinností štatutárneho orgánu v spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti iba úpravu doterajších druhých viet § 135a ods. 2 OBZ a 194 ods. 6 OBZ (§ 66g a 66h novely ObZ).

2. Dosahy navrhovanej všeobecnej právnej úpravy zodpovednosti za škodu na zodpovednosť štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti

2.1. Zmluvná alebo deliktuálna zodpovednosť

Navrhovaný dichotomický režim zmluvnej a deliktuálnej zodpovednosti za škodu otvára otázku zodpovednostného režimu pri porušení povinnosti požadovanej (odbornej) starostlivosti členom orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti.

Zodpovedanie tejto otázky závisí od zodpovedania otázky právnej povahy vzniku a existencie (záväzkového) vzťahu medzi členom orgánu a kapitálovou obchodnou spoločnosťou, pre ktorý je charakteristické prelínanie prvkov korporáčného a záväzkového práva¹⁶. Táto otázka nebola doteraz v slovenskej právnoteoretickej diskusii intenzívnejšie diskutovaná. Pravdepodobne aj preto, že podľa platného právneho stavu inštitúty, v súvislosti s ktorými by mohla táto otázka vyvolávať interpretačno-aplikačné problémy, nezáviseli od otázky korporáčnoprávnej alebo záväzkovoprávnej povahy vzťahu člena orgánu a kapitálovej obchodnej spoločnosti. Vo vzťahu k téme tohto článku, t. j. zodpovednosti člena orgánu, riešenie dnes spočíva v aplikácii jedného zodpovednostného režimu pre zmluvnú a mimozmluvnú zodpovednosť v platnej právnej úprave Obchodného zákonníka.

Člen orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti je z titulu svojej funkcie súčasťou orgánu, teda organizácie obchodnej spoločnosti, ktorá spoluvytvára obchodnú spoločnosť ako funkčnú entitu. Bez vnútornej organizácie obchodná spoločnosť ako právnická osoba nemôže fungovať, a teda ani existovať. Prostredníctvom nej tvorí a realizuje svoju

¹⁴ Pozri ŽITŇANSKÁ, L. Návrh novelizácie Občianskeho zákonníka a právo obchodných spoločností. In *Súkromné právo*, 2018, roč. IV., č. 6, s. 263 – 268.

¹⁵ CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. *Súkromné právo*, 2019, roč. V., č. 1, s. 17.

¹⁶ Vo vzťahu k inej problematike, no stále k otázke vzťahu korporáčného a záväzkového (zmluvného) práva pozri CSACH, K., HAVEL, B. a kol. *Akcionárske dohody*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2017, najmä s. 3 a nasl. (1. kapitola).

vôľu.¹⁷ Medzi členom orgánu a kapitálovou obchodnou spoločnosťou súčasne existuje záväzkový právny vzťah. Jeho vznik nie je závislý od uzatvorenia zmluvy o výkone funkcie, ale viaže sa na právne skutočnosti, ktoré vyplývajú z Obchodného zákonníka, čím nie je popretá implicitná požiadavka súhlasu (budúceho) člena orgánu. Práva a povinnosti člena orgánu obchodnej spoločnosti vyplývajú zo zákona, spoločenskej zmluvy alebo stanov, a ak je uzatvorená zmluva o výkone funkcie, tak aj zo zmluvy o výkone funkcie. Na tom nič nemení ani návrh zmeny právnej úpravy, podľa ktorej, ak aj nie je zmluva o výkone funkcie uzatvorená, právny vzťah medzi členom orgánu a obchodnou spoločnosťou sa spravuje podľa ustanovenia o zmluve o výkone funkcie. V takomto prípade totiž právna úprava zmluvy o výkone funkcie, resp. jej priamo aplikovateľné časti, predstavuje zákonnú úpravu práv a povinností člena orgánu vo vzťahu k spoločnosti. Člen orgánu bude mať vždy povinnosti podľa právnej úpravy korporáčného práva a spoločenskej zmluvy, či stanov, ktoré majú prednosť pred zmluvne dojednaným, a spravidla vždy presahujú rámec zmluvne dojednaného, ak je zmluva o výkone funkcie uzatvorená. Na základe uzatvorenej zmluvy o výkone funkcie môže mať člen orgánu viac práv a povinností. Ich existencia bude však závislá od existencie zmluvy o výkone funkcie na rozdiel od práv a povinností, ktoré mu vyplývajú z existencie vzťahu člena orgánu a obchodnej spoločnosti priamo zo zákona a spoločenskej zmluvy alebo stanov.

2.2. Zahraničný exkurz

Rakúska právna úprava a právna doktrína rozlišujú vo vzťahu k členom štatutárnych orgánov kapitálových spoločností medzi ich korporáčnou právnou funkciou a záväzkovo-právnym vzťahom člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti. Vymenovanie člena orgánu (*Bestellung*) zakladá korporáčnou právnym vzťah, následným uzatvorením zmluvy (*Anstellung, Anstellungsvertrag*) vzniká záväzkovo-právnym vzťah. Povinnosti člena orgánu pri výkone jeho pôsobnosti člena orgánu sú dané korporáčným právom, zmluvou sú upravené najmä otázky odmeňovania a iných nárokov, ktoré patria členovi orgánu počas výkonu funkcie.¹⁸

Obdobne rozlišuje medzi vymenovaním (*Bestellung*) a následne uzatvorenou zmluvou medzi členom štatutárneho orgánu a kapitálovou obchodnou spoločnosťou (*Anstellung*) nemecká právna úprava. Nemecká právna doktrína sa dlhodobo zaoberá otázkou vzťahu korporáčnou právnym vzťahom člena orgánu a záväzkovo-právnym vzťahom vzniknutého následným uzatvorením zmluvy s členom orgánu.¹⁹ Právna povaha menovania do

¹⁷ Pozri aj HURDÍK, J. *Právnické osoby*. Brno : PrF MU, Vzdělávací a ediční středisko, 1999, s. 145 – 148.

¹⁸ KASTNER, W., DORALT, P., NOWOTNY, CH. *Grundriß des österreichischen Gesellschaftsrechts*. Wien : MANZ, 1990, s. 218 – 223 a s. 372.

¹⁹ Pozri napr. HÜFFER, U. *Aktiengesetz*. 5. Aufl. München : C. H. Beck, 2002, s. 403., WIESNER, G. In *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts*, B.4 Aktiengesellschaft. München : C. H. Beck, 1988 s. 131 – 133.

Nemecká doktrína vytvorila viacero teórií korporáčnou právnym vzťahom vzniknutého vymenovaním (*Bestellung*) a záväzkovo-právnym vzťahom vzniknutého následným uzatvorením služobnej zmluvy (*Anstellungsvertrag, Diensvertrag*) – Trennungstheorie, Einheitsstheorie, Vorrangstheorie, pozri : MARTENS, K.-P.: *Die außerordentliche Beendigung von Organ- und Anstellungsverhältnis*. In *Festschrift für Winfried Werner*. Berlin : Walter de Gruyter, 1984, s. 495 a nasl.

funkcie je podľa väčšinového doktrinálneho názoru popisovaná ako korporачný alebo organizačný akt, pričom sa tým nespochybňuje, že k vymenovaniu dochádza prostredníctvom dvoch jednostranných na seba nadväzujúcich prejavov vôle.²⁰

Otázky právnej povahy vzťahu člena orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti a obchodnej spoločnosti v rakúskej a nemeckej právnej doktríne majú svoju reflexiu aj v otázke zodpovednostného režimu. Rakúska aj nemecká právna úprava akciovej spoločnosti obsahuje v rámci korporачného práva samostatnú skutkovú podstatu zodpovednosti člena orgánu (*Organhaftung*), t. j. nárok na náhradu škody sa bude opierať o túto osobitnú skutkovú podstatu zodpovednosti za škodu, nie o niektorú zo skutkových podstát všeobecnej právnej úpravy zodpovednosti za škodu.²¹ Keďže prevažujúca nemecká doktrína rozlišuje medzi korporачnoprávnou a záväzkovoprávnou úrovňou vzťahu člena orgánu a kapitálovej obchodnej spoločnosti, na osobitnú skutkovú podstatu zodpovednosti za škodu za porušenie povinností člena orgánu voči obchodnej spoločnosti sa potom nazerá ako na zákonnú zodpovednosť.²² V oboch právnych úpravách je deliktuálna zodpovednosť koncipovaná ako zodpovednosť za zavinené porušenie povinnosti, zavinenie sa prezumuje.

V českej právnej doktríne, obdobne ako na Slovensku, rozlíšenie medzi korporачnoprávnou povahou vzťahu medzi členom orgánu a kapitálovou obchodnou spoločnosťou a následným zmluvným vzťahom (zmluvou o výkone funkcie) nezohrávalo a nezohráva takú významnú rolu ako v nemeckej. Vzhľadom na rekodifikovanú právnu úpravu zodpovednosti za škodu, ktorá rozlišuje medzi deliktuálnou a zmluvnou zodpovednosťou, by mohla byť otázka zodpovednostného režimu teoreticky relevantná, v doktríne je však len okrajovo zmieňovaná: „Povčením volenou funkciú vstupuje člen orgánu (zásadne) se svým souhlasem do právního vztahu s obchodní korporací, jehož obsahem jsou relativně jasně vymezená práva a povinnosti (jenom výjimečně není souhlas vyžadován). Přikláňáme se proto spíše k závěru, že odpovědnost voleného orgánu je odpovědností kontraktní a nikoli deliktní ...“²³ V tejto súvislosti je ale potrebné uviesť, že české korporачné právo má prepracovanú aj právnu úpravu zodpovednosti člena orgánu voči obchodnej spoločnosti, v rámci ktorej upravuje osobitnú skutkovú podstatu zodpovednosti za porušenie požadovanej starostlivosti (*péče řádného hospodáře*).²⁴

Uvedený stručný exkurz rakúskou, nemeckou a českou právnu úpravu a doktrínou je relevantný vo vzťahu k návrhom novely OZ, pretože všetky tri právne poriadky majú dichotomickú právnu úpravu deliktuálnej a zmluvnej zodpovednosti za škodu. Vo všetkých troch právnych poriadkoch je však zodpovednosť člena orgánu kapitálo-

²⁰ HÜFFER, U. *Aktiengesetz*. 5. Aufl. München : C. H. Beck, 2002, s. 403, 4.

²¹ § 84 rak AktG, § 93 nem AktG.

²² HÜFFER, U. *Aktiengesetz*. 5. Aufl. München : C. H. Beck, 2002, s. 456, 11.

V tejto súvislosti je predmetom diskusie otázka, či prípadná zodpovednosť za porušenie zmluvného vzťahu (*Anstellungsvertrag*) bude zakladať zodpovednostný režim zmluvnej zodpovednosti, alebo osobitná právna úprava skutkovej podstaty zodpovednosti člena štatutárneho orgánu zahŕňa aj túto zodpovednosť, tamtiež.

²³ PETĚK, D. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 179.

²⁴ § 53 zákona o obchodních korporacích.

vej obchodnej spoločnosti za porušenie povinnosti požadovanej starostlivosti upravenej osobitnou skutkovou podstatou v rámci korporáčného práva. Zaujímavé je, že pri obdobných právnych konceptoch môže mať doktrínálne riešenie tej istej otázky inú váhu a aj iné výsledky.

2.3. *Späť k navrhovanej slovenskej právnej úprave*

Ako sme už uviedli a ako vyplýva aj z exkurzu do zahraničných právnych úprav, ktoré sú relevantné pre porovnanie so slovenskou platnou aj navrhovanou právnou úpravou právny vzťah medzi členom orgánu a kapitálovou obchodnou spoločnosťou v sebe zahŕňa prvky korporáčno- či organizačnoprávne a prvky záväzkovoprávne. Na určenie zodpovednostného režimu bude rozhodujúce, ktoré prvky tohto vzťahu možno pri porušení povinnosti považovať za dominantné z pohľadu právnej úpravy.

Podľa navrhovanej právnej úpravy novely OZ, obdobne ako podľa platnej právnej úpravy, pôjde o záväzok (§ 488 novely OZ), špecificky o obchodný záväzok (§ 499 novely OZ). Povinnosti člena orgánu voči obchodnej spoločnosti v rámci tohto záväzkového vzťahu (záväzku) sú dané všeobecnou a osobitnou právnou úpravou obchodných spoločností a zmluvou o výkone funkcie. Myslíme si, že právna úprava v návrhu novely ObZ predstavuje „nesprávne koncepčné uchopenie vzťahu medzi spoločnosťou a jej orgánom“, a že príčinou tohto problému je aj vzhľadom na všetko už uvedené „zjednodušené vnímanie vzťahu medzi spoločnosťou a jej orgánom a jeho mechanické redukovanie na zmluvný vzťah“.²⁵ Ani navrhovaná právna úprava úpravy vzťahu člena orgánu a obchodnej spoločnosti však nemôže a ani neneguje korporáčnoprávny základ vzniku funkcie člena orgánu. Neopomíname tým skutočnosť, že na vznik funkcie člena orgánu sa implicitne vyžaduje jeho súhlas.

Podľa návrhu novely OZ „Ak strana zodpovedá za nesplnenie zmluvnej alebo obdobnej povinnosti, je povinná nahradiť škodu, ktorá nesplnením vznikla.“ (§ 831 novely OZ.) Nie je nám úplne zrejmé, čo všetko možno subsumovať pod pojem „obdobná povinnosť“²⁶. Dôvodová správa k návrhu novely OZ použitie tohto pojmu nevysvetľuje. Ako prijateľná interpretácia sa javí, že pod zmluvnú zodpovednosť sa subsumuje porušenie povinnosti z primárneho záväzkového vzťahu bez ohľadu na to, či vznikol zo zmluvy. Čo by korešpondovalo s názorom vo vzťahu k vymedzeniu deliktneho právu, že toto „pokrýva situácie, v ktorých rámci je potrebné rozhodnúť, či určitý subjekt, ktorý utrpel ujmu, príp. inú stratu, môže na tomto podklade požadovať reparáciu od iného subjektu, s ktorým ho nespája žiadny iný právny vzťah ako ten, ktorého základom je

²⁵ CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽIT-
ŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. Súkromné právo, 2019, roč. V., č. 1, s. 9.

²⁶ K tomu pozri oponentúru Jozefa Šilhána: Návrh koncepcie a právni úpravy: „Nesplnění a prostředky nápravy“. In JURČOVÁ, M. a kol. *Jednotný systém nesplnění prostředkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidel (ustanovení) budoucí právní úpravy*. Praha : Leges, 2018, s. 220, ktorý navrhuje formuláciu „povinnosť, ktorá je obsahem záväzku“.

skutočnosť vedúca k vzniku ujmy“.²⁷ Takto interpretovaná pôsobnosť zmluvnej a deliktúálnej zodpovednosti by uľahčovala úvahy o zodpovednostnom režime člena orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti.

Vychádzajúc potom z nazerania na vzťah člena orgánu a obchodnej spoločnosti ako záväzku založeného síce korporáčnoprávne, ale na základe súhlasného prejavu vôle, ktorého obsahom sú povinnosti (a práva) člena orgánu, ktorých porušenie môže založiť sekundárne zodpovednostný vzťah, prikláňame sa skôr k predbežnému záveru, že podľa návrhu novely OZ a ObZ by porušenie povinnosti člena orgánu obchodnej spoločnosti zakladalo zmluvnú zodpovednosť podľa § 831 novely OZ. To znamená, že člen štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti by zodpovedal za porušenie svojej povinnosti voči obchodnej spoločnosti v režime objektívnej zodpovednosti, ibaže by porušenie povinnosti bolo ospravedlnené z dôvodu prekážky podľa § 800 novely OZ.

Uvedený záver však vyplýva z predpokladu bezvýhradného reflektovania navrhovanej právnej úpravy. Tiež akákoľvek zmena právnej úpravy zohľadňujúca vo väčšej miere komplexnosť postavenia člena orgánu v rámci organizácie kapitálovej obchodnej spoločnosti môže znamenať iný záver. Rovnako si vieme predstaviť, že dôsledné rozpracovanie doktrinálneho pohľadu na komplexnosť tohto vzťahu môže priniesť argumenty v prospech spochybnenia uvedeného záveru.

3. Osobitná právna úprava zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti

V úvode tohto príspevku sme uviedli, že za východisko úvah v ňom považujeme chápanie podstaty zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti za porušenie fiduciárnych povinností v rámci podnikateľského rozhodovania ako zodpovednosti za porušenie požadovanej úrovne starostlivosti a lojality pri výkone pôsobnosti člena štatutárneho orgánu. Ide o východisko, ktoré je vlastné právnym systémom a doktrínam korporáčného práva, ktoré uplatňujú pri posudzovaní zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti doktrínu *business judgment rule*. Podstata spočíva v reflektovaní skutočností, že podnikateľské rozhodovanie, ak má sledovať záujem zvyšovania prospechu obchodnej spoločnosť (a jej spoločníkov a akcionárov), v sebe zahŕňa aj prvok podnikateľského rizika. Členovia štatutárneho orgánu pri výkone pôsobnosti podnikateľského rozhodovania (obchodného vedenia) preto musia mať aj právny priestor na podnikateľskú úvahu, v ktorého rámci sú oslobodení od zodpovednosti. Doktrína *business judgment rule* pritom plní súčasne funkciu pravidla dokazovania.²⁸

²⁷ NOVOTNÁ, M. In JURČOVÁ, M. a kol. *Jednotný systém nesplnenia prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha : Leges, 2018, s. 105.

²⁸ Za konanie, ktoré spĺňa predpoklady požadovanej starostlivosti pri výkone pôsobnosti podnikateľského rozhodovania (obchodného vedenia) sa považuje konanie, ktoré bolo urobené v rámci podnikateľského rozhodovania (podnikateľskej úvahy), v záujme obchodnej spoločnosti, bez konfliktu záujmov, na báze primeraných informácií, pozri LUTHER, M. Die Business Judgment Rule und ihre praktische Anwendung. In ZIP, 28. Jahrgang, Heft 18, 4. Mai 2007/S. 841 a nasl., k téme Business judgment rule pozri napr. aj HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn*. Praha : Auditorium, 2010, BORSÍK, D. Péče řádného hospodáře

3.1. Problém informačnej asymetrie a dôkazné bremeno

Pri posudzovaní právnej úpravy zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti je z aplikačného hľadiska dôležitá aj reálna uplatniteľnosť zodpovednosti. Reálna uplatniteľnosť zodpovednostných nárokov má vplyv nielen na naplnenie reparačnej, ale aj prevenčnej (motivačnej) funkcie zodpovednosti.

Ak vznikne obchodnej spoločnosti škoda z rozhodnutia, resp. konania štatutárneho orgánu právo zo zodpovednosti má obchodná spoločnosť. Keďže v mene obchodnej spoločnosti by toto právo mal uplatňovať štatutárny orgán, ktorého členovia sú v konflikte záujmov (porušili povinnosť), právna úprava priznáva právo konať vo veci uplatňovania práv zo zodpovednostných vzťahov iným osobám, ktoré nie sú v konflikte záujmov (člen dozornej rady, spoločník, resp. akcionár žalobou *actio pro socio*, veriteľ). Alebo v praxi nároky zo zodpovednostných vzťahov bude uplatňovať novokreovaný štatutárny orgán (či už po riadnom skončení funkčného obdobia členov štatutárneho orgánu alebo po predčasnom skončení funkčného obdobia pri odstúpení alebo odvolaní z funkcie). Informačná asymetria medzi členmi štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti, ktorí obchodnej spoločnosti škodu spôsobili, a osobami, ktoré sú oprávnené a majú aj záujem vo veci náhrady škody konať v praxi, je prekážkou reálneho uplatnenia zodpovednostných nárokov právne poriadky v rámci osobitnej právnej úpravy zodpovednosti člena (štatutárneho) orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti v rôznej podobe upravujú presun dôkazného bremena pri uplatnení práv zo zodpovednostného vzťahu.

3.2. Opäť zahraničný exkurz

Rakúske akciové právo stanovuje solidárnu zodpovednosť členov predstavenstva za škodu, ktorú akciovej spoločnosti spôsobili porušením povinností. Súčasne však umožňuje členom predstavenstva zbaviť sa zodpovednosti tým, že preukážu, že pri rozhodovaní použili požadovanú starostlivosť pre výkon pôsobnosti člena predstavenstva (*Sorgfalt eines ordentlichen und gewissenhaften Geschäftsleiters*)³⁰. Podľa rakúskej doktríny musí spoločnosť spravidla iba doložiť, že z konania člena predstavenstva v rámci jeho pôsobnosti spoločnosti vznikla škoda, pričom otočenie dôkazného bremena zahŕňa nielen zavinenie, ale aj porušenie právnej povinnosti, v osobitných prípadoch (zákon vymenovaných) aj škodu.³¹

bez legend. In HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. *Corporate Governance*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 84 a nasl.

²⁹ PALA, R., PALOVÁ, I., ŽITŇANSKÁ, L. In OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, s. 1274 – 1275; ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In *Zákon o obchodných korporáciách. Veľký komentár*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2017, s. 160.

³⁰ § 84 ods. 2 rak. Aktiengesetz.

³¹ KASTNER, W., DORALT, P., NOWOTNY, CH. *Grundriß des österreichischen Gesellschaftsrechts*. Wien : MANZ, 1990, s. 237.

Osobitná právna úprava zodpovednosti za škodu pritom nadväzuje na právnu úpravu, ktorá ukladá členovi predstavenstva konať s požadovanou starostlivosťou (*Sorgfalt eines ordentlichen und gewissenhaften Ges-*

Nemecká právna úprava akciového práva tiež ukladá členovi predstavenstva konať s požadovanou úrovňou starostlivosti (*Sorgfalt eines ordentlichen und gewissenhaften Geschäftsleiters*). Súčasne výslovne ustanovuje, že nie je dané porušenie povinnosti, ak člen predstavenstva pri svojom podnikateľskom rozhodovaní rozumne mohol mať za to (mohol predpokladať), že na základe primeraných informácií koná v prospech spoločnosti.³² Členovia predstavenstva, ktorí porušia svoje povinnosti, podľa osobitnej právnej úpravy solidárne zodpovedajú za škodu, ktorú tým spoločnosti spôsobili.³³ Vo vzťahu k preukazovaniu porušenia požadovanej starostlivosti nemecké akciové právo konštruuje presun dôkazného bremena výslovne, a to tak, že v prípade, ak je sporné, či členovia predstavenstva použili požadovanú starostlivosť, zaťažuje dôkazné bremeno ich. Akciová spoločnosť tak musí pri uplatňovaní zodpovednostného práva preukazovať vznik a výšku škody, samotné konanie žalovaného a príčinnú súvislosť medzi konaním a vznikom škody, žalovaný znáša dôkazné bremeno, že konanie nebolo porušením zákona a/alebo zavinenia.³⁴

Česká rekodifikovaná právna úprava vychádzajúc z nemeckej právnej úpravy tiež upravuje pravidlo prenosu dôkazného bremena, a to v samostatnom všeobecnom ustanovení, ktoré upravuje posudzovanie požadovanej starostlivosti (*péče řádného hospodáře*) tak, že pre prípad posudzovania otázky v konaní pred súdom, či člen orgánu konal s požadovanou starostlivosťou, dôkazné bremeno znáša tento člen orgánu.³⁵ Na rozdiel od nemeckej či rakúskej úpravy česká právna úprava umožňuje, aby súd rozhodol, že presun dôkazného bremena, t. j. preukazovanie konania s požadovanou starostlivosťou nemožno od člena orgánu spravodlivo požadovať. Kedy takéto okolnosti nastanú, bude súd posudzovať individuálne podľa okolností konkrétneho prípadu, „o takú situáciu môže ísť napr. vtedy, ak prestal člen orgánu funkciu vykonávať a preukázateľne nemá k potrebným dokumentom a informáciám prístup.“³⁶

3.3. *A opäť naspäť k navrhovanej slovenskej právnej úprave*

Navrhovaná zmena právnej úpravy povinnosti člena orgánu obchodnej spoločnosti (§ 66c novely ObZ) ani osobitnej právnej úpravy povinností (a zodpovedností) členov štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 66g novely ObZ) a akciovej spoločnosti (§ 66h novely ObZ) vymedzuje povinnosti člena orgánu obsahovo inšpirované doktrínou „*business judgment rule*“, zodpovednostnú skutkovú podstatu solidárnej

chäftsleiters) a výslovne ustanovuje, že člen predstavenstva koná s požadovanou starostlivosťou, ak sa pri svojom podnikateľskom rozhodovaní nenechá viesť cudzími (fachfremd) záujmami a na základe primeraných informácií môže mať za to, že koná v prospech spoločnosti. (§ 84 ods. 1a AktG.)

³² § 93 ods. 1 nem. Aktiengesetz.

³³ § 93 ods. 2 nem. Aktiengesetz.

³⁴ HÜFFER, U. *Aktiengesetz*. 5. Aufl., München : C. H. Beck, 2002, s. 458, 16.

³⁵ § 52 ods. 2 zákona o obchodných korporáciách, presun dôkazného bremena poznala aj predchádzajúca česká právna úprava Obchodného zákonníka, do ktorého bol presun dôkazného bremena zapracovaný novelou zákonom č. 370/2000 Sb.

³⁶ ŠTENGOVÁ, I., HAVEL, B. In Zákon o obchodných korporáciách. Velký komentář. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2017, s. 160, 4.

zodpovednosti členov orgánu ani presun dôkazného bremena však nerieši. Napriek tomu, že ide o zásadnú zmenu oproti platnému právnemu stavu³⁷, táto zmena nemá v dôvodovej správe žiadne odôvodnenie.

Navrhovaná právna úprava znamená, že pri uplatňovaní náhrady škody sa uplatní všeobecná právna úprava náhrady škody a obchodná spoločnosť musí preukázať porušenie zmluvného záväzku konať s požadovanou (odbornou) starostlivosťou a lojálne. Už sme spomínali problém informačnej asymetrie, ktorej výsledkom pri reálnom uplatnení náhrady škody bude v praxi spravidla dôkazná núdza obchodnej spoločnosti. Informačná asymetria vyplýva z podstaty organizácie kapitálovej obchodnej spoločnosti, rozdelením pôsobnosti medzi jednotlivé orgány obchodnej spoločnosti a ich vzájomnými vzťahmi a súčasne postavením (právnym a ekonomickým) spoločníka, špecificky akcionára vo vzťahu k obchodnej spoločnosti. Z podstaty týchto vzťahov je tak informačná asymetria objektívnym faktorom.

Právna úprava zodpovednosti svojou motivačnou (preventívnou) funkciou má však vplyv aj na správanie účastníkov zodpovednostného vzťahu. Právna úprava obsahujúca presun dôkazného bremena núti „členov orgánov archivovať odôvodnenie svojich rozhodnutí (aby ich neskôr mohli vysvetliť)“³⁸, a tým ich aj nepriamo „núti“ ku konaniu s požadovanou starostlivosťou. Naopak, navrhovaná právna úprava motivuje členov orgánov k minimálnemu dokumentovaniu ich rozhodovania v rámci výkonu pôsobnosti a vo výsledku tým klesá aj tlak na konanie s požadovanou starostlivosťou. Dôkazná núdza obchodnej spoločnosti tak môže byť výsledkom nielen objektívneho faktora informačnej asymetrie, ale aj subjektívneho faktora spočívajúceho v správaní členov orgánov v rozpore s požadovanou starostlivosťou.

Ak sme sa v predchádzajúcej časti príspevku priklonili k záveru, že pri navrhovanej všeobecnej právnej úprave zodpovednosti za škodu a navrhovanej úprave vzťahu člena orgánu a obchodnej spoločnosti sa bude zodpovednostný režim člena orgánu spravovať režimom zmluvnej, t. j. objektívnej zodpovednosti, tak paradoxne práve režim objektívnej zodpovednosti môže ešte väčšmi prispievať k už popísanej motivácii člena orgánu obchodnej spoločnosti. Dôvody ospravedlneného nesplnenia podľa navrhovanej všeobecnej právnej úpravy (§ 800 novely OZ) totiž predstavujú objektívne prekážky nesplnenia. Ich naplnenie a preukázanie zo strany člena orgánu obchodnej spoločnosti pri požadovanej (odbornej) starostlivosti člena orgánu je prakticky vylúčené. Vnímajúc konflikt záujmov člena orgánu pri výkone jeho pôsobnosti je tak pri navrhovanom nastavení právnej úpravy prirodzeným záujmom člena orgánu chrániť vlastný záujem tak, aby

³⁷ K platnej právnej úprave zodpovednosti člena (štatutárneho) orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 135a OBZ) a akciovej spoločnosti (§ 194 ods. 5 až 9 OBZ) možno mať viacerú výhradu a nespochybňujeme potrebu jej novelizácie, či už ide o samotné pojmové vymedzenie požadovanej starostlivosti a povinností, vymedzenie záujmu, ktorý majú štatutárne orgány primárne sledovať, v konečnom dôsledku aj nepresné vymedzenie otázky dôkazného bremena, nemožno jej však uprieť pozitívum spočívajúce v o vymedzení skutkovej podstaty solidárnej zodpovednosti a fakt, že s presunom dôkazného bremena pracuje.

³⁸ CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽIT-ŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. Súkromné právo, 2019, roč. V., č. 1, s. 18.

obchodná spoločnosť v prípadnom spore neuniesla dôkazné bremeno porušenia povinnosti člena orgánu konať s požadovanou starostlivosťou.

3.4. Ešte jedna poznámka k doktríne *business judgment rule*

Uplatňovanie doktríny *business judgment rule* má chrániť priestor podnikateľskej úvahy. „Povinnosti vyplývajúce zo zákona, stanov, zmluvy člena štatutárneho orgánu so spoločnosťou (*Anstellungsvertrag*), rokovacieho poriadku alebo záväzného pokynu nie sú podnikateľským rozhodnutím. Pretože tu nemôže byť žiadna úvaha, ale predstavenstvo musí jednoducho robiť to, čo je ustanovené. To platí aj pre zo zákona vyplývajúcu povinnosť lojality členov predstavenstva.“³⁹ Nemecká aj rakúska právna úprava tento princíp vyjadrujú explicitne v rámci osobitnej právnej úpravy zodpovednosti člena štatutárneho orgánu akciovej spoločnosti.⁴⁰ Česká právna úprava, aj keď pracuje s jemne modifikovaným pojmovým vymedzením požadovanej starostlivosti, v rámci osobitnej úpravy pravidla podnikateľského úsudku toto tiež viaže na podnikateľské rozhodovanie.⁴¹

Platná slovenská právna úprava v zmysle už uvedeného nerozlišuje ani pri vymedzení povinnosti konať s požadovanou starostlivosťou ani pri vymedzení liberačného dôvodu v rámci presunu dôkazného bremena medzi podnikateľským rozhodovaním a iným výkonom pôsobnosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti. Môžeme vychádzať z predpokladu, že je veľmi nepravdepodobné, že by bolo možné v praxi sa úspešne zbaviť zodpovednosti za porušenie zákonnej povinnosti mimo rámca podnikateľského rozhodovania (zákon nie je na úvahu), nemení to však nič na skutočnosti, že v tomto slovenská právna úprava presahuje vecne rámec doktríny *business judgment rule*.

Uvedený diskutabilný spôsob „rozšíreného“ pretransformovania doktríny *business judgment rule* na výkon funkcie člena orgánu obchodnej spoločnosti plošne preberá aj navrhovaná právna úprava v § 66c novely ObZ v podobe povinnosti. Navyše bez toho, aby pracovala s funkciou doktríny *business judgment rule* ako pravidla dokazovania.

3.5. Prečo je dôležitý kontext úpravy osobitných povinností členov orgánov kapitálových spoločností

Navrhovaná právna úprava novely ObZ nepreberá, ako sme už uviedli, osobitnú právnu úpravu zodpovednosti za škodu členov štatutárnych orgánov kapitálových spoločností. V samostatných ustanoveniach však preberá demonštratívny výpočet porušení zákona, ktoré môžu zakladať právo spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 66g novely ObZ) a akciovej spoločnosti (§ 66h novely ObZ) na náhradu škody voči členom štatutárneho orgánu.⁴² Aj platná právna úprava sa pri tomto demonštratívnom výpočte porušení

³⁹ LUTHER, M. Die Business Judgment Rule und ihre praktische Anwendung. In ZIP, 28. Jahrgang, Heft 18, 4. Mai 2007/S. 843.

⁴⁰ § 93 ods. 1 nem. Aktiengesetz, § 84 ods. 1a rak. Aktiengesetz.

⁴¹ § 51 zákona o obchodných korporáciách.

⁴² Ako vyplýva z dôvodovej správy k uvedeným ustanoveniam, novela ObZ „po textačnom precizovaní“ preberá platnú právnu úpravu, konkrétne ide o druhé vety ustanovení § 135a ods. 2 ObZ a § 194 ods. 6 ObZ.

zákona, ktoré svojou povahou chránia záujem veriteľa na udržaní majetkovej podstaty spoločnosti, inšpirovala nemeckou a rakúskou právnou úpravou akciového práva. Preto je namieste ešte jeden malý exkurz do týchto právnych úprav.

V oboch právnych úpravách (nemeckej a rakúskej) je výpočet porušení zákona, ktoré zakladajú nárok akciovej spoločnosti na náhradu voči členom štatutárneho orgánu, súčasťou osobitnej právnej úpravy zodpovednosti člena štatutárneho orgánu za škodu spôsobenú spoločnosti porušením povinností pri výkone svojej pôsobnosti, ako sme už uviedli⁴³. Vymenované porušenia zákona by spravidla odôvodňovali uplatnenie nároku na náhradu škody aj podľa všeobecnej skutkovej podstaty zodpovednosti člena štatutárneho orgánu za škodu v akciovom práve. Vymenovanie „osobitných skutkových podstát“ má podľa komentára „právno-technický význam“.⁴⁴ Toto ustanovenie predstavuje „pravidlo dokazovania“, pretože vychádza „z prezumpcie, že spáchanie každého jedného tam vymenovaného porušenia povinnosti má za následok poškodenie spoločnosti“.⁴⁵ Na člena štatutárneho orgánu potom prechádza dôkazné bremeno, že spoločnosti napriek porušeniu povinnosti nevznikla škoda, resp. že bola odškodnená⁴⁶. Pokiaľ ide o požiadavku zavinenia, uplatní sa právna úprava všeobecnej skutkovej podstaty v rámci osobitnej právnej úpravy zodpovednosti člena štatutárneho orgánu.⁴⁷ Rovnako vykladá prakticky identickú právnú úpravu rakúska doktrína.⁴⁸

V nemeckej a rakúskej právnej úprave má vymenovanie osobitných skutkových podstát zodpovednosti člena predstavenstva ešte špecifický význam vo väzbe na právnú úpravu uplatňovania nárokov obchodnej spoločnosti zo zodpovednosti za škodu zo strany veriteľov akciovej spoločnosti, ak nemôžu dosiahnuť uspokojenie ich pohľadávky k obchodnej spoločnosti. Zatiaľ čo v prípade porušenia iných povinností sa na uplatnenie náhrady škody zo strany veriteľov vyžaduje zavinenie na úrovni hrubej nedbanlivosti (*grobe Fahrlässigkeit*), v prípadoch osobitných zodpovednostných skutkových podstát postačuje ľahká/nevedomá nedbanlivosť (*leichte Fahrlässigkeit*), pričom však v oboch prípadoch platí prenos dôkazného bremena, pokiaľ ide o dokazovanie požadovanej starostlivosti.⁴⁹

Česká rekodifikovaná právna úprava obdobnú právnú úpravu ako uvedená nemecká a rakúska právna úprava neobsahuje, t. j. aj v prípade porušenia osobitných ustanovení

⁴³ § 93 ods. 3 nem. Aktiengesetz, § 84 ods. 3 rak. Aktiengesetz.

⁴⁴ WIESNER, G. In Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, B.4 Aktiengesellschaft. München : C. H. Beck, 1988, s. 223.

⁴⁵ WIESNER, G. In Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, B.4 Aktiengesellschaft. München : C. H. Beck, 1988, s. 223.

⁴⁶ Pozri: WIESNER, G. In Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, B.4 Aktiengesellschaft. München : C. H. Beck, 1988, s. 223; HUFFER, U. *Aktiengesetz*. 5. Aufl. München : C. H. Beck, 2002, s. 460, 22.

⁴⁷ § 93 ods. 2 nem. Aktiengesetz, § 84 ods. 3 rak. Aktiengesetz, pozri: HUFFER, U. *Aktiengesetz*. 5. Aufl. München : C. H. Beck, 2002, s. 460, 22.

⁴⁸ KASTNER, W., DORALT, P., NOWOTNY, CH. *Grundriß des österreichischen Gesellschaftsrechts*. Wien : MANZ, 1990, s. 237.

⁴⁹ § 93 ods. 5 nem. Aktiengesetz, § 84 ods. 5 rak. Aktiengesetz, nemecká a rakúska právna úprava zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti je postavená na princípe subjektívnej zodpovednosti, vzhľadom na to, ako bolo uvedené v predchádzajúcej časti tohto príspevku zodpovednosť člena štatutárneho orgánu sa považuje za prípad deliktuálnej zodpovednosti.

právnej úpravy akciovej spoločnosti, prípadne spoločnosti s ručením obmedzeným na ochranu udržania majetkovej podstaty obchodnej spoločnosti s primárnym cieľom ochrany veriteľov spoločnosti nároky na náhrady škody budú uplatňovanie podľa všeobecných pravidiel osobitnej právnej úpravy zodpovednosti člena orgánu obchodnej spoločnosti.

Z porovnania s nemeckou a rakúskou právnou úpravou navrhovaná právna úprava osobitných ustanovení „týkajúcich sa povinností štatutárneho orgánu“ spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti vzbudzuje otázky pokiaľ ide o povahu ustanovení § 66g a 66h novely ObZ.⁵⁰ Táto osobitná právna úprava totiž na rozdiel od nemeckej či rakúskej právnej úpravy však aj v porovnaní s platnou právnou úpravou nie súčasťou právnej úpravy osobitného zodpovednostného režimu člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti, na ktorý by nadväzovala ako osobitná právna úprava. Súčasne znenie uvádzacích viet nespĺňa všetky náležitosti zodpovednostnej skutkovej podstaty, pretože povinnosť nahradit' škodu členom štatutárneho orgánu nie je naviazaná na porušenie jeho povinnosti.⁵¹ Uplatní sa tak všeobecný zodpovednostný režim zodpovednosti, vzhľadom na to, že vyššie sme sa priklonili k tomu, že pôjde o zmluvnú zodpovednosť, tak režim objektívnej zodpovednosti.

Pri absencii osobitných pravidiel dokazovania bude dôkazné bremeno pri uplatňovaní náhrady škody od člena štatutárneho orgánu znášať obchodná spoločnosť. Vzhľadom na charakter porušenia zákona uvedených ustanoveniach § 66g a 66h novely ObZ k ich porušeniu môže dôjsť len pri súčasnom porušení povinnosti požadovanej (odbornej) starostlivosti zo strany členov štatutárneho orgánu. Otázka je, či dôkaz o porušení povinnosti podľa § 66g a 66h novely OBZ možno bez ďalšieho považovať za dôkaz porušenia povinnosti požadovanej (odbornej) starostlivosti. Domnievame sa, že nie, čím sa obchodná spoločnosť môže dostať do dôkaznej núdze napriek dôkazu o zrejmom porušení zákona.

V prípade osobitných ustanovení týkajúcich sa povinností štatutárneho orgánu v spoločnosti s ručením obmedzeným akciovej spoločnosti je pritom zřejmé, že ide o konania, ktoré patria do kategórie tých porušení zákona, ktoré nespádajú do kategórie podnikateľského rozhodovania a nemali by byť preto „kryté“ doktrínou *business judgment rule*.

Ak by sme pripustili interpretáciu, že v prípade osobitných ustanovení týkajúcich sa povinností štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti podľa návrhu novely ObZ nie je potrebné preukazovať aj porušenie povinností člena štatutárneho orgánu pri výkone funkcie, tak pri objektívnej zodpovednosti (keďže v predchádzajúcom texte sme sa priklonili k aplikácii zmluvnej zodpovednosti na zodpovednosť člena orgánu obchodnej spoločnosti) by sa člen štatutárneho orgánu v týchto prípadoch mohol zbaviť zodpovednosti iba v prípade prekážky, s ktorou novela OZ spá-

⁵⁰ CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. Súkromné právo, 2019, roč. V., č. 1, s. 17.

⁵¹ CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. Súkromné právo, 2019, roč. V., č. 1, s. 17 – 18.

ja ospravedlnené nesplnenie (§ 800 novely OZ). Takéto vnímanie navrhovanej právnej úpravy však treba zasadiť do širšieho kontextu právnej úpravy zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálových obchodných spoločností. Nastoľujú totiž otázku, či je režim zmluvnej (objektívnej) zodpovednosti tým vhodným riešením.

4. Závery

Pred formulovaním záverov je potrebné uviesť, že s odstránením dualizmu úpravy záväzkového práva v prospech všeobecnej právnej úpravy Občianskeho zákonníka ako cieľom rekodifikačných prác sa stotožňujeme. To znamená nevyhnutne aj rekodifikáciu všeobecného civilnoprávneho zodpovednostného systému. Z pozície práva obchodných spoločností považujeme v nadväznosti na rekodifikáciu záväzkového práva za dôležité reflektovať a reagovať na navrhované zmeny tak, aby výsledok nebol náhodný, ale aby sa čo najviac približoval želanému stavu.

4.1. Zodpovednostný režim

Navrhovaný dichotomický režim deliktuálnej a zmluvnej zodpovednosti otvára pred korporačným právom otázku zodpovednostného režimu člena štatutárneho orgánu. V príspevku sme sa priklonili k záveru, že pokiaľ ide o internú zodpovednosť člena štatutárneho orgánu kapitálovej spoločnosti voči obchodnej spoločnosti, pri navrhovanej právnej úprave novely OZ a novely ObZ by sa uplatnil režim zmluvnej, teda objektívnej zodpovednosti.

Domnievame sa však, že príležitosť rekodifikácie je súčasne príležitosť nanovo sa pozrieť na právnu úpravu zodpovednosti člena orgánu obchodnej spoločnosti. V príspevku vychádzame aj z rámcov doktríny *business judgment rule*, ktorá sa vzťahuje na rozhodnutia, či konania členov orgánov (kapitálových) obchodných spoločností v rámci podnikateľskej úvahy, ak ide o podnikateľské rozhodnutie. Pokiaľ ide o porušenie povinností vyplývajúcich zo zákona, stanov, záväzných pokynov valného zhromaždenia či zmluvy o výkone funkcie mimo tohto rámca, je legitímne si položiť otázku, ktorý zo zodpovednostných režimov je vhodnejší. Či režim zmluvnej zodpovednosti spočívajúci na objektívnom princípe s možnosťou liberácie (ospravedlnené nesplnenie podľa návrhu novely OZ), alebo režim deliktuálnej zodpovednosti s možnosťou exculpácie. V príspevku sme sa nezaoberali inými rozdielmi medzi oboma režimami, v kontexte v príspevku riešenej otázky zodpovednosti v prípade osobitných ustanovení týkajúcich sa povinností štatutárneho orgánu v spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti (§ 66g a § 66h novely ObZ) sa možnosť exculpácie ponúka ako riešenie pre špecifické okolnosti porušenia tam vymedzených povinností, rovnako ako pre porušenie iných povinností mimo rámca podnikateľskej úvahy.

V každom prípade sa domnievame, že je dôležité, aby otázka zodpovednostného režimu nebola sporná, a ak treba, tak aj výslovne vyjadrená v právnej úprave. Ak jedným z argumentov na odstránenie duálnej právnej úpravy záväzkových vzťahov je odstráne-

nie sporov ohľadne pôsobnosti Občianskeho a Obchodného zákonníka na záväzkové vzťahy, tak tento typ sporov by sa nemal preniesť na pôdu korporáčného práva.

4.2. Osobitná právna úprava zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti

Ako sme uviedli v úvode, otázka vymedzenia požadovanej starostlivosti nie je predmetom tohto príspevku. Otázka zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti však nie je zodpovedateľná v modernom korporáčnom práve bez toho, aby sme sa nezaoberali premietnutím doktríny *business judgment rule* do právnej úpravy. Ako sme uviedli a ako je zrejme aj z komparácie, táto doktrína nenastavuje len materiálny štandard zodpovednosti (pri podnikateľskom rozhodovaní), ale jej neoddeliteľnou súčasťou je, že súčasne predstavuje pravidlo dokazovania. A oba tieto prvky by sa mali prejaviť v právnej úprave zodpovednosti člena orgánu (kapitálovej) obchodnej spoločnosti. To vyžaduje podľa nášho názoru osobitnú právnu úpravu zodpovednosti člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti minimálne v tejto otázke. Osobitná skutková podstata zodpovednosti člena orgánu s použitím pravidla „zodpovednosť je solidárna, liberácia je individuálna“⁵² umožňuje aj pri vzťahu informačnej asymetrie lepšie rozložiť záťaž dôkazného bremena s tým, že zodpovednosť má jasný právny základ, obchodná spoločnosť nemusí preukazovať existenciu solidárnej zodpovednosti, preukazuje konanie, škodu a príčinnú súvislosť, na členovi predstavenstva je dôkazné bremeno preukázať, že protiprávnosť nie je daná z dôvodov vychádzajúcich z pravidiel doktríny *business judgment rule*, prípadne pri porušení povinnosti mimo podnikateľského rozhodovania liberáčné dôvody, resp. dôvody exculpácie, ak by právna úprava odkazovala na subsidiárne použitie deliktuálnej zodpovednosti.

Tieto štandardy navrhovaná právna úprava osobitnej právnej úpravy povinností člena orgánu obchodnej spoločnosti vo vzťahu k obchodnej spoločnosti (interná zodpovednosť) v predloženej podobe nespĺňa. Pričom sme presvedčení, že platná právna úprava zodpovednosti člena orgánu obchodnej spoločnosti vyžaduje úpravu, a to v otázke definovania požadovanej starostlivosti, otázke, či záujem má štatutárny orgán sledovať, ako aj vo vymedzení presunu dôkazného bremena v súlade s doktrínou *business judgment rule*. Domnievame sa preto, že problematika zodpovednosti člena orgánu si vyžaduje v nadväznosti na zábery rekonštrukcie súkromného práva samostatnú diskusiu a samostatnú novelizáciu.

4.3. Na záver poznámka mimo rámca tohto príspevku

Tento príspevok bol zameraný na problematiku dosahov novely OZ (a novely ObZ) na zodpovednosť člena orgánu obchodnej spoločnosti voči obchodnej spoločnosti, špe-

⁵² CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. *Súkromné právo*, 2019, roč. V., č. 1, s. 18.

cificky člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti. Nezaoberali sme sa otázkou dosahov návrhu novely OZ na zodpovednosti člena orgánu voči spoločníkom, resp. akcionárom, ani na zodpovednosť člena orgánu voči tretím osobám za porušenie povinností ustanovených členovi orgánu na ich ochranu (nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu včas). Osobitne treba upozorniť na zásadné dosahy zmeny právnej úpravy pomocníka na zodpovednosť člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti voči tretím osobám, na ktorú sme upozornili v prehľade zmien v novele OZ. Všetky tieto témy si zasluhujú osobitnú pozornosť, na ktorú v tomto príspevku nebol priestor.

Literatúra

- BORSÍK, D. Péče řádného hospodáře bez legend. In HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. Corporate Governance. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2015
- CSACH, K., HAVEL, B. A kol.: Akcionářské dohody. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2017
- CSACH, K., HAVEL, B., MORAVČÍKOVÁ, A., OVEČKOVÁ, O., PALA, R., POSPÍŠIL, B., ŽITŇANSKÁ, L. Zmluva o výkone funkcie a odborná starostlivosť orgánov obchodných spoločností podľa návrhu novelizácie Obchodného zákonníka. Súkromné právo, 2019, roč. V., č. 1
- ČERNÁ, S., ŠTENGLVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2015
- HAVEL, B. Obchodní korporace ve světle proměn. Praha : Auditorium, 2010
- HÜFFER, U. Aktiengesetz. 5. Aufl., München : C. H. Beck, 2002
- HURDÍK, J. Právnícké osoby. Brno : PrF MU, Vzdělávací a ediční středisko, 1999
- JURČOVÁ, M. a kol. Jednotný systém nesplnenia prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy. Praha : Leges, 2018
- KASTNER, W., DORALT, P., NOWOTNY, CH. Grundriß des österreichischen Gesellschaftsrechts. Wien : MANZ, 1990
- LUTHER, M. Die Business Judgment Rule und ihre praktische Anwendung, In ZIP, 28. Jahrgang, Heft 18, 4. Mai 2007/S. 841 a nasl.
- MARTENS, K-P.: Die außerordentliche Beendigung von Organ- und Anstellungsverhältnis. In Festschrift für Winfried Werner. Berlin : Walter de Gruyter, 1984
- WIESNER, G. In Münchner Handbuch des Gesellschaftsrechts, B.4 Aktiengesellschaft. München : C. H. Beck, 1988
- OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník. Veľký komentár. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017
- ŠTENGLVÁ, I. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Veľký komentář. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2017
- ŽITŇANSKÁ, L. Návrh novelizácie Občianskeho zákonníka a právo obchodných spoločností. In Súkromné právo, 2018, roč. IV., č. 6